herpy

PILGIFTFROSKER

Sira Poison Frog

Ranitomeya sirensis

Ranitomeya sirensis er en liten, dagaktiv pilgiftfrosk på 15-25 mm fra det østlige Peru, nordlige Bolivia og vestligste Brasil. Arten omfatter formene som tidligere ble solgt som «lamasi» og «biolat», og de fleste av dem hører til de letteste pilgiftfroskene å få til å yngle. Froskene trives i grupper når det er nok plass.

Familie: Dendrobatidae Tidligere navn: *Ranitomeya lamasi; Dendrobates lamasi; Dendrobates sirensis*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**15-25 mm** snute-kloakk-lengde
Levealder	**5-10 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Trelevende og bakkelevende**
Biotop	**Regnskog og fjellskog**
Hudgift i naturen	**Mild**
Hudgift i fangenskap	**Ingen** Oppdrettede dyr. Viltfangede dyr kan beholde giften lenge
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**45 × 45 × 45 cm** L × B × H for 3 voksne dyr
Temperatur, dag	**21-25 °C**
Temperatur, natt	**18-21 °C**
Luftfuktighet	**80-100 %**
Vann	**Vannskål** dybde 1-2 cm
UVB	**Valgfritt**
Kosthold	**Små leddyr (spretthaler, bananfluer)**
Holdes	**Parvis eller i gruppe**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Utvikling	**Rumpetrollene bæres til vann**
Egglegging	**I bladkar (f.eks. bromeliaer)**
Kjønnsmoden	**5-8 mnd.**
Egg per legging	**1-8**
Klekking	**10-14 dager**
Larvetid	**58-80 dager** fra klekking til metamorfose
Larvefôr	**Alger/planter og ferdigfôr**
Yngelpleie	**Vokter eggene og bærer rumpetrollene**

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste II**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Ranitomeya sirensis er en liten, slank pilgiftfrosk med små hefteskiver på tærne, så den klatrer godt. Voksne hanner måler 15-17 mm fra snute til kloakk. Hunnene er større: hos de fleste former opptil omkring 25 mm og hos den store høylandsformen 25-32 mm. Voksne hunner er tydelig bredere enn hannene, særlig når de bærer egg.

Arten er svært variabel. Dyrene fra Sira-fjellene er røde på ryggen med turkisgrønne bein og en blågrønn buk med en rød flekk, mens dyr andre steder er svarte med gule eller oransje striper. I hobbyen er det særlig formene fra den tidligere *Ranitomeya lamasi* som er kjent, f.eks. 'Highland' (også kalt 'Standard') med svart og gulstripet kropp og blå og svarte bein,

'Orange' og 'Panguana', og den tidligere *Ranitomeya biolat*, som er svart og gul med fine gullstriper langs ryggen. Begge regnes nå som samme art som *R. sirensis*. Arten ble beskrevet av Aichinger i 1991 som *Dendrobates sirensis*, og artsnavnet henviser til Serranía de Sira, der den først ble funnet.

Temperamentet varierer. Mange dyr er sky og gjemmer seg gjerne i planter og løv, mens andre, særlig i grupper, sitter fritt fremme. Levealderen i fangenskap er oftest 5-8 år, men under gode forhold kan dyrene bli over 10 år.

Hudgift: *R. sirensis* lager ikke giften selv. Ville dyr tar opp alkaloider fra små leddyr i føden, trolig særlig maur og midd, og lagrer dem i hudens kjertler. Hos *R. sirensis* er det små mengder pumiliotoksiner, som ved uforsiktig håndtering kan gi smerte og lette muskelkramper. Giftigheten er beskjeden sammenlignet med de store pilgiftfroskene. Oppdrettede dyr som lever av bananfluer og spretthaler, mangler giften, mens viltfangede dyr kan beholde den lenge. Ikke håndter froskene, og vask hendene etter arbeid i terrariet.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

Utbredelse og leveområde

Ranitomeya sirensis lever i det vestlige Amazonas: i det østlige og sørøstlige Peru (Loreto, San Martín, Ucayali, Pasco, Junín, Huánuco, Cusco og Madre de Dios), i det nordlige Bolivia (Pando) og i det vestligste Brasil (Acre). Arten finnes i flere vernede områder, blant annet nasjonalparkene Yanachaga-Chemillén, Manu og Bahuaja-Sonene, Reserva Comunal El Sira og Tambopata. Høylandsformen stammer fra høylandet i sentrale Peru, «Orange» fra sentrale Peru og biolat-formen fra sørlige Peru rundt Manu. Kartets midtpunkt ligger midt i det samlede området.

Arten er vurdert som livskraftig (LC) på IUCNs rødliste, fordi utbredelsen er stor og mange leveområder er vernet. Den største trusselen er innsamling til dyrehandelen, som kan gjøre enkelte former lokalt truet, og avskoging til landbruk. Høylandsformen var en gang vanlig i forstyrret skog, men er trolig nesten forsvunnet fra naturen på grunn av overinnsamling.

> **Naturlig utbredelse:** Bolivia, Brasil og Peru.

LEVEOMRÅDE

Ranitomeya sirensis er dagaktiv og lever i primær- og sekundærskog i fjellskråninger og i lavlandet, fra omtrent 200 til 1.560 m over havet. Avhengig av høyden lever den i bromelier eller i bambusskog, og den finnes også i plantasjer med mindre intensive avlinger som kaffe, men ikke i tette monokulturer. Froskene klatrer og holder til både i vegetasjonen og i løvlaget. Rumpetrollene vokser opp i små vannsamlinger i bambus, bromelier og andre planter, der de spiser det de finner, for eksempel myggstørr.

Årsnedbøren i utbredelsesområdet ligger mellom 1.000 og 7.000 mm. Årsmiddeltemperaturen er omkring 25 °C, med et gjennomsnitt på ca. 19 °C i den kaldeste måneden og ca. 29 °C i den varmeste. Høylandsformene lever høyere oppe enn lavlandsformene og har trolig kjøligere netter. Luftfuktigheten i naturen er ikke dokumentert.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll

Stell

TERRARIET

Et par eller en trio *R. sirensis* trenger et terrarium på minst 45 × 45 × 45 cm. Arten har nytte av litt ekstra gulvplass og tett plantedekke, og den store høylandsformen trives best i et større terrarium.

Innred med et dreneringslag, et bunnsubstrat av f.eks. pinjebark, lavastein eller trepalmefiber og et tykt lag med løv. Gi grove greiner å klatre på, og plant tett med javamose, slyngplanter og bromelier. Legg ut svarte filmbokser eller lignende små beholdere som eggleggingssteder og vannansamlinger for rumpetrollene. Spretthaler og små skrukketroll i bunnsubstratet rydder opp og er samtidig fôr.

Arten kan holdes i grupper hele livet så lenge det er plass: regn med omkring 19 liter per frosk for de fleste formene og omkring 38 liter per frosk for høylandsformen. Når dyrene blir kjønnsmodne, kan stemningen i gruppen endre seg, og hunnene kan begynne å spise hverandres egg, selv om mange hunner legger egg i samme filmboks uten problemer. Hold bare én form i terrariet, og bland aldri former eller arter, så du unngår krysninger.

TEMPERATUR

Hold terrariet på 21-25 °C om dagen og 18-21 °C om natten. Temperaturen må ikke komme over 27 °C over lengre tid, og over 29 °C er farlig. Yngelen lykkes ofte bedre når natten er 3-6 grader kaldere enn dagen, særlig med høylandsformen.

Ekstra varme er sjelden nødvendig i en oppvarmet stue. Sett aldri terrariet i direkte sollys, for risikoen for overoppheting er stor. Mål med et digitalt termometer både nede og oppe. En egentlig vinterdvale er ikke dokumentert for arten.

Les mer: Vinterdvale og årstider

LUFTFUKTIGHET OG DUSJING

Luftfuktigheten skal ligge på 80-100 %. Arten tåler bare kortvarig ned til 50 %, og bare hvis den har tilgang til vann; lav fuktighet uten vann kan raskt bli dødelig. Sprøyt daglig, slik at fuktigheten er nesten 100 % morgen og kveld og litt lavere midt på dagen.

Bruk osmosevann eller regnvann, og sørg for litt luftskifte, slik at det ikke blir stillestående, muggen luft.

VANN OG VANNKVALITET

En lav vannskål eller en bromelie med vann i bladhjørnene er nok. Hold vannet 1-2 cm dypt, slik at den minste frosken kan sitte i det med hode og overkropp over vannet. Bytt vannet når det blir uklart, og bruk osmosevann, regnvann eller avklort springvann. Amfibier tar opp stoffer gjennom huden, så bruk aldri såpe eller rengjøringsmidler i terrariet; skyll heller med varmt vann.

Vannet i filmbokser og bromelier med rumpetroll skal stå i ro, men byttes jevnlig, slik at det ikke blir grumset. Vanntemperaturen følger lufttemperaturen.

LYS OG UVB

R. sirensis er dagaktiv, og lyset er først og fremst til plantene. Gi 12-14 timer lys om dagen med lysstoffrør eller LED og mørke om natten. Det er ikke dokumentert at arten trenger UVB. Velger du likevel en svak UVB-kilde, så sørg for mye skygge, slik at froskene selv kan velge.

Les mer: Lys og UVB

FÔRING

Grunnfôret er små leddyr: vingeløse bananfluer (*Drosophila melanogaster*), spretthaler og små skrukketroll. Voksne tar også den større *D. hydei* og nyklekte siklader. Fôr både voksne og unger daglig med akkurat så mye at det er spist opp til neste fôring. Lokale maur kan ikke brukes som fôr.

Bananfluer og spretthaler er ikke fullverdig fôr alene, så pudre alle fôrdyr med et vitamin- og mineraltilskudd, og følg produsentens anvisning. Start fôrkulturene før froskene flytter inn: arten er så liten at den er helt avhengig av en stabil forsyning av bananfluer og spretthaler.

ATFERD OG HÅNDTERING

R. sirensis er ofte sky og gjemmer seg gjerne, så et tett beplantet terrarium med mange skjulesteder gir mest å se på. Hannen roper for å lokke en hunn til et eggleggingssted. Pilgiftfrosker har ikke egentlig amplexus; ser du to dyr i noe som ligner, er det ofte to hanner eller to hunner i strid.

Arten trives i grupper når plassen er rikelig, men hold øye med aggresjon og eggspising når dyrene blir kjønnsmodne. Froskene bør ikke håndteres. Huden er tynn og gjennomtrengelig, og såpe og krem fra hendene kan skade dem. Skal en frosk flyttes, så lokk den inn i en gjennomsiktig boks.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Voksne hunner er tydelig bredere og lengre enn hannene, fordi de legger egg så ofte, og bare hannen roper. Kjønnsmodningen inntreffer ved 5-8 måneder. Unger kan ikke kjønnsbestemmes, og unger selges typisk 2-3 måneder gamle. Den sikreste veien til et par er å starte med flere unger og la dem finne sammen.

PARRING

De fleste formene hører til de letteste pilgiftfroskene å få til å yngle, mens høylandsformen har vist seg vanskelig å få til å yngle stabilt. Arten yngler best i grupper. Hannen roper for å lokke en hunn til et egnet eggleggingssted, ofte en filmboks eller en bromelie, der eggene legges og befruktes. Hos enkelte former legges eggene også i løvlaget.

Gi flere svarte filmbokser og bromelier å velge mellom, og la dyrene være i fred. Stabil temperatur med en litt kjøligere natt, høy luftfuktighet og rikelig med fôr er det viktigste. Et spesielt utløsende signal i fangenskap er ikke dokumentert.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

EGG OG RUMPETROLL

Eggene legges på en glatt flate, ofte i en filmboks eller i vannet i en bromelie. Hunnen legger 1-8 egg per legging avhengig av formen; høylandsformen legger typisk 2-4. Hannen vokter eggene. Høylandsformens egg er mer følsomme enn andre *Ranitomeya*-egg.

Når eggene klekkes, bærer hannen rumpetrollene til hver sin vannansamling, og dermed slutter yngelpleien. Det er bare hannen som steller ungene. Rumpetroll som blir værende i terrariet, spiser døde bananfluer, vanlig rumpetrollfôr og ubefruktede egg hvis de ligger i vannet; at hunnen bevisst fôrer dem med egg, er ikke dokumentert. La gjerne de voksne ta seg av egg og transport, og ta først deretter rumpetrollene ut. Hold dem hver for seg i små beholdere med rent vann, og fôr med fint malt alge- og fiskefôr.

METAMORFOSE

Eggene klekkes etter 10-14 dager; tallet er lånt fra slekten. Fra klekking til metamorfose går det 58-80 dager, ved 24 °C omkring 60-70 dager.

Når forbeina kommer fram, slutter rumpetrollet å spise. Gi det en lett vei opp av vannet, f.eks. et stykke kork på overflaten, og flytt det til en beholder med fuktig landdel når halen nesten er tatt opp.

OPPDRETT AV UNGER

De nyomvandlede froskene er små. Hold dem i en liten, fuktig oppdrettsbeholder med visne blader, kork og en lav vannskål. Fôr daglig med spretthaler og de minste bananfluene, lett pudret med vitaminer og mineraler. Etter 2-3 måneder er ungene omtrent 13 mm lange.

Unger kan gå sammen i en gruppe av jevnstore dyr, og arten kan bli i gruppe som voksen når det er plass. Hold øye med aggresjon og eggspising når ungene blir kjønnsmodne etter 5-8 måneder, og del gruppen opp om nødvendig.

Helse og vanlige feil

R. sirensis er robust når temperatur og fuktighet er riktige, og de fleste problemene skyldes stellet:

- Varme over ca. 27 °C, for eksempel fra sol gjennom et vindu, gir stress, og over 29 °C kan det bli dødelig.
- Lav fuktighet uten tilgang til vann kan raskt bli dødelig, mens et altfor vått og stillestående terrarium gir hudinfeksjoner og mugg.
- Fôrdyr uten vitamin- og mineraltilskudd svekker knoklene, særlig hos hunner som legger mange egg.
- En mager frosk uten rund mage skyldes ofte for lite fôr, parasitter eller konkurranse. Sjekk at alle dyrene får mat.
- Kamper mellom dyr og hunner som spiser hverandres egg, særlig i en gruppe uten nok plass.

En frisk frosk har hel hud uten sår eller røde, vattaktige områder, særlig rundt kloakken og på innsiden av bakbeina. Isoler dyret, og oppsøk raskt en veterinær med kunnskap om amfibier hvis det slutter å spise, blir sløvt eller får sår eller hevelser.

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.